






Obrtniška delavnica proze 4

Tempo in melodija,
Dialogi in druge muke



Tempo in melodija

Besedilo mora ubrano teči

- Potek besedila je lahko podoben vožnji s slabim avtomobilom po slabi cesti
 - Bralci pa imajo veliko raje tekočo vožnjo po brezhibni cesti z udobnim avtomobilom pripovedi.
 - Avtor mora obvladovati dodajanje in odvzemanje plina pripovedi
 - Zavora naj ne bo v službi nasilnih prekinitev, temveč usmerjanju pozornosti bralca
 - Tempo naj bo prilagojen literarni zvrsti.
 - Akcija in romantika imata svoj način podajanja pripovedi.
 - Inovacije pri tempu največkrat niso odraz avtorjeve veščine, temveč pomanjkanja idej.
 - Kaj smo že rekli pri okraševanju?
- 
- 
- 

Tempo in tempirana bomba

- Tempo služi nadzoru napetosti.
- Finale viteškega dvoboja se tempira drugače od zaključne izpovedi ljubezni.
- Tempo preverite tako, da pripovedne odseke berete na glas.
- Glasno branje vam bo takoj pokazalo nepotrebne prekinitve oziroma potrebo po prekinitvi.
- Če imate srečo, naj delo prebere kdo drug, odzivi tretjih oseb so izredno dragoceni
- Pri gradnji tempa bodite zmerni in brzdajte lastno stavčno inženirstvo.

Melodija zvonov pripovedi

Ponavljam: NE OPISUJ, PRIPOVEDUJ!

- Pesniki so mojstri literarne melodije.
- Na predavanju dr. Zorana Pevca ste dobili osnove.
- Občutek za poezijo pomaga pri pisanju dobro zveneče proze.
- Melodija pripovedi mora biti spevna, mora iti v uho.
- Kar gre v uho, gre tudi v možgane.
- Obstajajo tudi prozna dela v verzih, saj ste že slišali o Krstu pri Savici, Beowulfu ali Ep o Gilgamešu.

Proza v verzih


- Vsi poznamo Krst pri Savici.
- Ta pesnitev ni poezija, temveč proza v verzu, saj pripoveduje zgodbo.
- Poezija običajno ne pripoveduje zgodbe, temveč odziv na zgodbo.
- Danes imamo poezijo, ki ni v verzih, niti ni rimana.
- Zgodba v poeziji je skrita za impresijami.
- Proza mora teči, torej mora imeti neko svojo notranjo rimo, tok, ki mu bralec zlahka sledi.
- Brez melodije ni toka pripovedi.

Dialogi



- Dialogi so gorivo dogajanja proznega dela.
- Pripoved brez dialogov je kot jed brez začimb. Bi žvečili liste berivke brez začimb?
- Dialogi definirajo pripoved.
- Velik del gradnje likov je definicija njihovih govornih navad. Govorne navade lika se izrazijo skozi dialoge in monologe.
- Nobena stvar pripovedi ne poganja tako uspešno kot dialogi
- Količina in dramatičnost dialogov sta ključna za užitnost pripovedi.





Ne ubijajte z dolgočasenjem

- Ta je rekel, on je rekel je dolgočasno in bralčeva pozornost hitro odtava.
- Nujno je primerno razmerje med dialogi in drugimi sporočilnimi elementi.
- Dramatičnost dialogov je dobra v končnicah, torej jo je treba dobro tempirati.
- Točke preloma pripovedi najbolj poudarite z dramatičnim dialogom.
- Samo v miniaturah, ki ne omogočajo resnega razvoja dogodka, se lahko izognete dialogom.
- Daljša pripoved brez dialoga je silno utrujajoča. Naštevanje brez konca in kraja služi odganjanju nespečnosti.



Odsotnost dialogov je znak neobvladovanja tempa



- Neobvladovanje dialogov vodi v opisovanja in v skrajnem primeru do bizarnih okraševanj.
 - Opisovanje namesto dialoga bralca odriva od zgodbe.
 - Kako boste bralca obdržali pri koritu pripovedi, če ga odrivate?
 - V slovenski kratki zgodbi je zelo malo dialogov.
 - Veliko, če ne večina, zgodb, tudi nagrajenih, temelji na opisovanju, okraševanju in tudi besednem pozerstvu.
 - Izjema so miniature, zlasti najkrajše, ki so vse bližje sodobni poeziji. Kje se konča miniatura in je začne poezija?
- 
- 
- 
- 

Pasti dialogov

Dialogi niso sveta mantra, temveč izkaz veščine pri podajanju pripovedi.

- Vsak lik naj ima svoj besedni nabor.
- Besedni zaklad lika naj bo skladen z njegovo osebnostjo.
- Dialogi naj bodo naravni, skladni s časom in krajem dogajanja.
- V dialogih je dovoljena določena količina narečnih besed, preklinjanja ipd. Ljudje se pač ne pogovarjajo v knjižni slovenščini.
- Seveda je potrebna mera. Pri dialogu zajčka in mucka v pravljici zagotovo ne bosta verbalno en drugemu poseksala družinskih članov.
- Izogibajte se bizarnim dialogom.

Piljenje dialogov

- V prvopisu se vam bo prikradlo čuda nedoslednosti.
- Dialoge berite na glas.
- Opazujte občutke ob branju. Introspekcija, vizualizacija in imaginacija vam tu prav pridejo.
- Lahko čutite z likom?
- Se lahko identificirate z likom?
- Z dialogi sobivajo točke preloma.

Čutila v igri branja

- Velika pomanjkljivost avtorjev je neobvladovanje čutil.
- V pripoved se večinoma vstavljajo vizualni, mogoče še zvočni dražljaji.
- Okus in vonj sta že zelo redka gosta.
- Kaj pa otip?
- Ljudje komuniciramo z vsemi čutili, naj to počnejo tudi vaši liki.
- Seveda je treba čutila uporabljati skrajno pazljivo in ne pozabite – **NE PRETIRAVAJTE!**

Preko pripovedovanja do kazanja

- Ko obvladate pripovedovanje, ste zreli za naslednjo stopnjo.
- Omenjal sem uvajanje bralca v pripoved.
- Najbolje to storite s pomočjo dialogov in tempa.
- Peljite ga v središče dogajanja.
- Opremite ga z vsemi čutili.
- Kako bo bralec nehal brati, če ste ga ujeli v like in z njimi čuti literarni svet?
- Vajeništvo je zaradi vaje.

Prvopis v akciji

- Skrbite za ravnotežje v pripovednem toku.
- Ne žalite bralcev z opisovanjem očitnega. Pomladni travnik JE zelen, jutranja rosa JE mokra, brzice SO hitre.
- Ne vsiljujte svoje vizije, naj si vsak sam ustvari svojo imaginacijo vaše vizije.
- Ne mučite z eksperimenti okoli tempa in melodije.
- Bizarne like z bizarnimi dialogi pustite na oni strani pripovedi.
- Nenavadni lik ni bizarni lik.
- Preberite svoje delo – NA GLAS.

Roman – dotik zapostavljenega

- V Sloveniji ni delavnice za pisanje romana.
- Roman je precej zahtevnejši od krajših proznih del.
- Roman zahteva precej več priprav in samo pisanje je že precej pozna faza ustvarjanja.
- Roman je silno občutljiv na pozerstvo, opisovanje, nekonsistentno perspektivo, nenaravne like, bizarne okoliščine in nedelujoč tempo.
- Roman še bolj kot kratka proza zahteva jasen odgovor na vprašanje:

KDO BO TO BRAL?

Vrste romanov (grobo po moje)

- Biografski roman (cilj je resnična oseba)
- Stvarni roman (cilj je resnični dogodek)
- Fikcijski roman (cilj je izmišljen)

Biografski roman

- Autobiografija (najlažje zapisljivo, a koga zanima vaše životarjenje, če niste slučajno skočili pod rjuho Melanie Trump ali Milana Kučana?)
- Biografija znane osebe (ste toliko pri koritu, da vam nekdo z novci zaupa?)
- Biografija zanimive osebe (poznate koga? 2567. povest o Alojzu Nevedniku in Donjega Neslišnika verjetno ne bo pritegnile bralskih trum).
- Zagotovo poznate koga, ki pozna koga zanimivega. Začnite pri njem.

Magično vprašanje:

ČESARKOLI SE LOTITE – KDO BO TO BRAL?



Stvarni roman

- Literarna obdelava dogodka, ki se je res zgodil.
- Najdete literarno dovolj zanimiv dogodek (kronika vasice Lepi Neznalnik to ni)?
- Ste pripravljeni vložiti obilje časa v proučevanje virov?
- Literarne obravnave je vreden dogodek z dejanskim vplivom.

In zopet:

KDO BO TO BRAL?



Fikcijski roman

- Imate dovolj zanimivo idejo?
- Ste dovolj dosledni, da ste sposobni sestaviti lasten virtualni svet?
- Se boste zagrizli v mnoga področja, ki jih terja takšen roman?
- Fikcijski roman temelji na izmišljivi, ne pa na fantazmah in površnih izmišljotinah.
- Fikcij je cela vrsta:
 - Kriminalna fikcija
 - Družbena fikcija
 - Znanstvena fikcija
 - Zgodovinska fikcija
 - Še in še različnih vrst

Elementi romana

- Zgodovinsko literarno okolje (kje in kdaj se dogaja).
- Literarno dogajanje (kaj in kako se dogaja).
- Liki, ki v zgodovinskem literarnem svetu poganjajo literarno dogajanje (komu in s kom se dogaja).

Elementi – kaj je na izbiro?

Literarno okolje (kje in kdaj)

- Zgodovinski ali izmišljen čas
- Zgodovinsko resničen ali izmišljen prostor

Literarno dogajanje (kaj)

- Temelji na resničnih dogodkih.
- Navdih so resnični dogodki.
- Vse je izmišljija.

Literarni liki (kdo)

- Obravnava resnične ljudi.
- Vzor so resnični ljudje
- Liki so izmišljeni.

Pasti in polena pod nogami

Doslednost in vztrajnost

- Najpomembnejši čas so priprave.
- Dokler nimate likov, kulis dogajanja in scenarija, ne začnite s snemanjem.
- Dobro je obvladati osnove krajših proznih del.
- Realističnih pripovedi o zemlji in težkem kmečkem življenju smo se prenajedli.

Struktura romana

- Poglavja so sorazmerno zaključene celote, ki morajo vabiti k branju naslednjega poglavja.
- V mozaik romanu so poglavja zaključene zgodbe, ki so medsebojno povezane.
- Roman nastaja kot natančen scenarij ali samo, na osnovi temeljne ideje ali kombinacija obojega.

Kaj potem?

- Priprava literarnega dogajanja
- Postavitev kamer
- Zaženemo svoje like v akcijo
- S kamero posnamemo akcijo likov
- Sledi garanje v montaži, da iz prvopisa naredimo užitno knjižno delo.

Finalna domača naloga

1. Napišite sinopsis poljubnega romana.
2. Do zaključnega srečanja napišite zgodbo (med 1000 in 7500 besedami)
 - a) V domačo vas pride skrivnosti tujec (tujka).
 - b) Ste del beograjskega spremstva celjskega grofa Ulrika II – spremenite zgodovino.
 - c) S prijateljem sta del štabne zaščite nemškega generala in kasneje feldmaršala Von Paulusa – izberite si teden bitke za Stalingrad.
 - d) Ste srednješolka, ki hrepeni po najpopularnejšem fantu šole.
 - e) Kopljete vodnjak in zgodi se vam nekaj nenavadnega.

NE BOM TEŽIL S ŠTETJEM BESED, POSKUSITE SE POTRUDITI.

Vsebine najdete tudi na naši spletni strani.

Vprašanja?

